

Příloha č. 4

**ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM
ŠKOLNÍ DRUŽINA ZŠ NOVÝ HRÁDEK**

OBSAH

- 1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLNÍ DRUŽINY**
- 2. VZDĚLÁVACÍ CÍL**
- 3. FORMY A OBSAH**
- 4. ČASOVÝ PLÁN**
- 5. MATERIÁLNÍ A EKONOMICKÉ PODMÍNKY**
- 6. PERSONÁLNÍ PODMÍNKY**
- 7. BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ**

1. Charakteristika školní družiny

- Školní družina** - je důležitý výchovný partner rodiny a školy
- plní vzdělávací cíle, rozvíjí specifické nadání dětí
 - pomáhá dětem překonávat jejich handicapy
 - má důležitou roli v prevenci negativních sociálních jevů
 - rozvíjí důležité sociální a osobní kompetence

Školní družina musí být:

- místo pro zájmové vyžití dětí
- místo pro regeneraci sil dětí po vyučování
- místo pro rozvíjení tvořivosti
- místo pro posilování sebevědomí
- místo pro radost
- místo pro komunikaci vychovatelek a rodičů

Základní organizační jednotkou je oddělení, které se naplňuje do počtu 25 žáků denně přítomných. Do jednoho oddělení ŠD lze zapsat maximálně 30 pravidelně docházejících žáků.

ŠD není pokračováním školního vyučování, má svá specifika, která ji odlišují od školního vyučování a z tohoto hlediska je nutné také postupovat při hodnocení její činnosti a výchovného působení vychovatelek. Hodnocení její činnosti vyplývá z požadavků a zásad pedagogiky volného času. Hlavním posláním ŠD je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a rekreace žáků. Činnost ŠD je vymezena dobou bezprostředně před nebo po školním vyučování a odchodem žáků domů nebo za jinými mimoškolními aktivitami. ŠD může být v provozu i o prázdninách, či ve spolupráci s dalšími subjekty organizuje akce i ve volných dnech, kdy neprobíhá školní vyučování. Vše se konzultuje s vedením školy a se zřizovatelem.

Pravidelná činnost je dána týdenní skladbou zaměstnání a měla by zahrnovat režimové momenty bez zbytečných prodlev. Činnost je strukturovaná a pro jednotlivé aktivity jsou vyhrazeny dostatečné časové dotace. Struktura činnosti se může měnit dle ročních období. **Rekreační činnost slouží k regeneraci sil**, převažuje v nich odpočinek aktivní s náročnějšími pohybovými prvky. **Zájmové činnosti rozvíjejí osobnost žáka**. Umožňují žákům seberealizaci (popř. i kompenzaci možných školních neúspěchů), i další rozvoj pohybových dovedností a poznání. Mohou být zařazeny jako součást činnosti oddělení ŠD jako řízená kolektivní nebo individuální činnost, jako organizovaná nebo spontánní aktivita. Zájmová činnost může být organizována pro vybrané žáky z různých oddělení v zájmovém útvaru, který vede vychovatelka ŠD či jiný pedagog či rodič.

Ředitel ZŠ po dohodě s rodiči a podle místních podmínek určí v řádu družiny doby odchodů žáků (možné intervaly odchodů žáků či jejich vyzvedávání), aby strukturu činnosti bylo možné dodržovat a nebyly narušovány odchody žáků. Rozsah denního provozu projednává ředitel se zřizovatelem.

Příležitostné akce ve ŠD jsou významnější akce, které nejsou zahrnuty do standardní týdenní skladby činností (besídky, výlety, výstavy apod.).

Školní vzdělávací program - Základní škola, Nový Hrádek, okres Náchod

Zpravidla jsou tyto akce určeny rodičům.

Nabídka **spontánních aktivit** je průběžná – klidové činnosti po obědě, při pobytu venku po organizované části má následovat ve vymezeném prostoru možnost spontánních her. Spontánních činností ranních a koncových družin atd. Role vychovatelky při těchto činnostech spočívá nejen v zajištění bezpečnosti, ale také v navození, podněcování, popř. motivování některých vlastních aktivit dětí. Není vyloučena ani její osobní účast na některých hrách. Řízené a spontánní hry na sebe přirozeně navazují. Hry a spontánní činnosti mohou být rušnější, což nelze považovat za nekázeň, ale součást možné relaxace žáků po soustředění ve vyučování.

Odpočinkové činnosti bychom měli chápat nejen ve smyslu klidových činností, ale i jako aktivní odpočinek (rekreační činnost), který bude kompenzovat jednostrannou zátěž během školního vyučování. Odpočinkové činnosti mají odstranit únavu. Do denního režimu se zařazují nejčastěji po obědě, popř. ráno pro žáky, kteří brzy vstávají a dále dle potřeby kdykoliv během dne. Klid může být na lůžku či lehátku. Tuto funkci mohou plnit klidové hry, či jiné klidné zájmové činnosti, poslechové činnosti apod. Důležité je zařazení odpočinkových činností do denního režimu ŠD, jejich organizace a náplň plní psychohygienické poslání.

Příprava na vyučování není jen vypracování domácích cvičení, ale zejména didaktické hry, tématické vycházky a další činnosti, které upevňují či rozšiřují poznatky, které se žáci získali ve školním vyučování.

Do ŠD jsou žáci přihlášení zpravidla k pravidelné docházce. ŠD je určena především pro žáky 1. stupně základní školy.

ŠD může v rámci své běžné činnosti, v průběhu stanovené provozní doby ŠD, zřizovat zájmové kroužky, jejichž členové mohou být i žáci, kteří nejsou přihlášení do ŠD k pravidelné docházce. Činnost v těchto kroužcích, pro žáky nezapsané k pravidelné do ŠD, může být poskytována za úplatu. ŠD mohou organizovat i další aktivity dle svého plánu a zájmu a potřeb žáků.

ŠD může zřizovat zájmové kroužky a další činnosti (jako např. výlety, exkurze, sportovní a kulturní akce atp.), které jsou uskutečňovány mimo stanovenou provozní dobu ŠD. Členství v těchto kroužcích, respektive na těchto aktivitách není vázáno na zápis do ŠD. Tyto činnosti mohou být poskytovány za úplatu.

Hlavní úkoly a významné akce ŠD se zpracovávají do **celoročního plánu ŠD**. A to po měsících. Při zpracování těchto plánů je přihlíženo k přáním a požadavkům žáků, kteří by se měli, zřejmě formou námětů, na jejich zpracování podílet. Do úkolů ŠD se zahrnují i přiměřené aktivity k prevenci sociálně patologických jevů, zejména v oblasti vytváření návyků účelného využívání volného času (tj. výchovy k volnému času).

Hlavní pedagogickou dokumentací je Přehled výchovně-vzdělávací práce, kam vychovatelka zapisuje činnosti včetně datumu. Zápisní lístek je používán pro vnitřní potřeby ŠD, zejména část odchodů dítěte a s kým. ŠD má též vypracovaný Vnitřní řád ŠD (příloha č. 1), schválený ředitelem školy, který je dostupný po celý rok nejen žákům, ale i rodičům

2. Vzdělávací cíl

Náš program usiluje o vytváření zdravé osobnosti, odolné vůči negativním vlivům, která bude znát svoji cenu, najde své místo ve zdravé sociální skupině.

Cílem je připravit jedince pro život ve stávající společnosti a prostřednictvím volno-časových aktivit ho vybavit žádoucími vědomostmi, dovednostmi, ale také postoji.

Výchovné a vzdělávací strategie.

Činnost školní družiny by měla ústít v získávání určitých kompetencí:

Kompetence k učení

Učí se s chutí, započatou práci dokončí, umí zhodnotit své výkony, učí se nejen spontánně, ale také vědomě, klade si otázky a hledá na ně odpovědi, všímá si souvislostí mezi jevy, získané vědomosti dává do souvislostí, získané zkušenosti uplatňuje v praktických situacích a dalším učení.

Kompetence k řešení problémů

Všímá si dění i problémů a to je mu motivací k řešení dalších problémů a situací, pro řešení situací užívá logických, matematických i empirických postupů, chápe, že vyhýbání se problémům nevede k cíli, rozlišuje správná a chybná řešení, spontánně vymýšlí nová řešení, obhájí svá řešení, ověřuje je, dokončí započatou práci.

Kompetence komunikativní

Ovládá řeč, vyjadřuje vhodně formulovanými větami myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, obohacuje slovní zásobu, komunikuje bez ostychu s vrstevníky i dospělými, dokáže vyjadřovat své pocity a kladné postoje řečí, gestem i dalšími prostředky, umí naslouchat. Jeho komunikace je kultivovaná.

Kompetence sociální a interpersonální

Samostatně plánuje, rozhoduje o svých činnostech a uvědomuje si, že za ně zodpovídá a nese důsledky, projevuje citlivost a ohleduplnost, rozpozná vhodné a nevhodné chování, vnímá nespravedlnost, agresivitu, šikanu a dovede se jim bránit, ve skupině spolupracuje, dokáže se prosadit ale i podřídit, přijmout kompromis, je schopen respektovat jiné, je tolerantní k odlišnostem mezi lidmi.

Kompetence činnostní a občanské

Učí se plánovat, organizovat, řídit a hodnotit, odhaluje rizika svých nápadů, k úkolům a povinnostem přistupuje odpovědně, uvědomuje si svá práva i práva druhých, dbá na své osobní zdraví i zdraví druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné prostředí (přírodní i společenské), zvládá a osvojí si hodnoty národní kultury, respektuje a chrání tradice a kulturní památky.

Kompetence k trávení volného času

Orientuje se v možnostech smysluplného trávení volného času, umí si vybrat zájmové činnosti dle svých dispozic, rozvíjí své zájmy v organizovaných skupinových i individuálních činnostech, umí říci „ne“ nevhodným nabídkám na využití volného času.

3. Formy a obsah

Požadavky na pedagogiku volného času.

Činnost a výchovné působení vychovatelky vychází z požadavků pedagogiky volného času.

1. Požadavek pedagogického ovlivňování volného času

Vychovatelka navozuje a motivuje činnosti slovně i jinými prostředky. Řídí tyto aktivity. Jsou přiměřené a přinášejí radost. Stereotypnost činností musí být odbourána dostatečnou nabídkou jiných aktivních činností.

2. Požadavek dobrovolnosti

Všechny činnosti by měly být přiměřené věku dětí a jejich momentálnímu stavu. Děti by je měly vykonávat dobrovolně na základě vzbuzeného zájmu a motivace (nikoliv jen pokynu).

3. Požadavek zajímavosti zájmovosti

Činnosti by se měly bát pro děti atraktivní, měly by využívat jiné postupy a náměty než ty, které znají ze školy či mateřské školy. Realizované činnosti přes určitou pravidelnost danou týdenní skladbou zaměstnání by měly být pestré, měly by ho ovlivňovat, modelovat a vycházet ze zájmu dětí, činnosti by měly navodit nové zkušenosti.

4. Požadavek aktivity

Činnosti by měly být voleny tak, aby v nich mohly být přiměřeně úspěšné všechny děti. Aby se podílely na tvorbě týdenních plánů, na přípravě činností, realizaci i hodnocení – pokud možno vždy kladné.

5. Požadavek citlivosti a citovosti

Všechny činnosti by měly dětem přinášet kladné emoce – radost a to nejen z činnosti samé a následné ocenění – pochvaly, ale také radost z objevování či překonávání překážek.

6. Požadavek seberealizace

Činnosti, jejímž produktem je radost, dítě nachází a objevuje sebe sama, zvláště, je-li kladně hodnoceno a prostřednictvím činností v oddělení si vytváří žádoucí sociální podmínky.

Výchovné programy se zaměřují na tyto základní oblasti:

a) Výchova ke zdravému životnímu stylu

- výchova k odpovědnosti za svou osobu
- výchova k odpovědnosti za své zdraví
- výchova ke správným stravovacím návykům, pitný režim,
- dodržování osobní hygieny
- posilování tělesné zdatnosti
- rozvíjení citové stránky osobnosti, citové vazby

b) Posilování komunikačních dovedností – Člověk ve společnosti

- kultivace slovního i mimo slovního projevu
- rozvíjení slovní zásoby
- schopnost vyjádřit se
- schopnost naslouchat
- uplatnění se v kolektivu
- kulturní život

c) Odpovědnost za své chování

- řešení různých situací
- přestování potřebných a žádoucích vědomostí, dovedností a postojů
- Důvěryhodnost, pravdomlupnost a morální aktivity
- posilování schopnosti objektivně hodnotit své jednání a přijímat důsledky svého chování

d) Ovládání negativních citových reakcí

- vypořádat se se stresem
- řešení životních situací
- vyrovnávání se s nedostatky a neúspěchy

e) Poznání sebe samého a uplatnění se ve skupině – Člověk jako jedinec

- kladným hodnocením zvyšovat sebevědomí
- posilování pozitivního myšlení
- objektivní hodnocení činností každého člena
- vytváření vlastní bezpečné sociální skupiny
- Temperament, postoje, hodnoty

f) Formování životních postojů

- vytváření společensky žádoucích hodnot

Školní vzdělávací program - Základní škola, Nový Hrádek, okres Náchod

- vytváření základů právního vědomí
- úcta , porozumění, tolerance
- schopnost a ochota pomoci
- vytvoření vlastního sebevědomí
- posilování schopností nepodléhat negativním vlivům
- prevence sociálně patologických jevů – drogy, alkohol, kouření
 - delikvence
 - virtuální drogy
 - šikanování, vandalismus, násilné chování
 - rasismus
- podobnost a odlišnost lidí
- rozdíly v prožívání, v myšlení a v jednání

g) Nacházení nových vazeb a souvztažnosti mezi již získanými poznatky z vyučování

- možnost vzájemného doplňování školního vyučování a výchovně – vzdělávací práce ŠD
- tohoto cíle dosahovat specifickými, od školního vyučování výrazně odlišnými prostředky
- přinášet nové podněty, obohacovat poznatky

Člověk a jeho svět:

Místo, kde žijeme	– vztah k rodině, ke škole, obci, státu
– vycházky, výlety, poznatky z cest, besedy
Lidé kolem nás	– příbuzenské vztahy v rodině
– vztahy mezi dětmi
– vztahy ve škole
– pravidla soužití
– chování lidí – pravidla slušného chování
– empatie - vcítění
– principy demokracie
– základní lidská práva a práva dítěte
– mediální výchova – umět poznat realitu
– umět komunikovat
– práva a povinnosti
Lidé a čas	– regionální pověsti a básně
– tradice, zvyky, odlišnosti způsobu života

- orientace v čase
- pevný režim dne – pocit bezpečí
- bylo, je a bude
- čas je nenahraditelný
- historie lidí, věci ...
- nepříjemní věci řešit raději hned

Člověk a příroda: Rozmanitost neživé a živé přírody
Seznamovat se zákonitostmi v přírodě
Ochrana přírody – praktické poznávání přírody
Proměny přírody, roční období
Činnost člověka v přírodě
Ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody
Likvidace odpadů a jejich třídění

Člověk a jeho zdraví: Poznávat vlastní tělo a jeho stavbu
Péče o své zdraví
Stravování a správné stravovací návyky
Pobyt venku v přírodě, sport
Zdravý životní styl

Člověk a svět práce: Tradiční a netradiční materiály
Elementární dovednosti

4. Časový plán

Školní vzdělávací program pro školní družiny je tvořen na jedno vzdělávací období, tj. na 5 let.

5. Materiální a ekonomické podmínky

Školní družina má vlastní prostory a pro svou činnost využívá i prostory sousedních tříd, které svým vybavením a uspořádáním neodpovídají potřebám dětí mladšího věku. Prostory ŠD plně vyhovují a odpovídají potřebám dětí.

ŠD by měla mít dostatečný prostor, který dává příležitost k odpočinku, k samostatné intelektuální aktivitě, k různým zájmovým činnostem i ke hrám, měla by se výrazně odlišovat od vybavení školních učeben. Do současného vybavení školní družiny patří stolní hry, stavebnice, sportovní náčiní, dětský časopis. Je zde i koberec, který slouží k relaxaci a ke hrám. ŠD využívá také audiovizuální techniku, kterou nevyužívá pouze k pasivnímu sledování pořadů, ale slouží i jako motivace k dalším činnostem (k výtvarnému vyjádření příběhu nebo navození rozhovoru na dané téma, k dramatické hře apod.).

Obohacením výchovně-vzdělávacího plánu ŠD je využívání výpočetní techniky.

Počítače ve školní družině jsou využívány k rozšiřování či prohlubování znalostí žáků v jejich užívání, k didaktickým nebo logickým hrám. Dále školní družina využívá všechny prostory školy včetně cvičebny, kuchyňky, hřiště.

6. Personální podmínky

Vychovatelka je iniciátorem a průvodcem dítěte při činnostech, které motivuje, navozuje, přímo nebo nepřímo řídí, hodnotí. Probouzí v dětech aktivní zájem o okolí, sociální kontakty, komunikaci, chuť se dívat kolem sebe a podněty vnímat. Podněcuje a rozvíjí přirozenou zvědavost dítěte, chuť objevovat i odvahu projevit se a ukázat, co všechno zvládne. Tyto žádoucí projevy pak přiměřeně chválí a oceňuje.

Vychovatelka během celého pedagogického působení rozvíjí sociální kompetence důležité nejen pro učení, ale i pro další vývoj žáků – zdravé sebevědomí, sebejistotu, schopnost být sám sebou, přizpůsobovat se životu v sociální skupině i v multikulturní společnosti, položit základy pro celoživotní učení a schopnost jednat v duchu základních lidských a etických hodnot.

Vychovatelka musí mít odpovídající vzdělání: vysokoškolské, vyšší odborné nebo střední s maturitou se zaměřením na pedagogiku volného času či vychovatelství. Povinností vychovatelky je dále se sama vzdělávat a to buď v akreditovaných kurzech anebo samostudiem.

7. Bezpečnost a ochrana zdraví

Školní družina se bude snažit zajistit podmínky pro:

a) hygienické a bezpečné působení

- vhodnou strukturou režimu žáků ve ŠD s dostatkem relaxace a aktivního pohybu dané režimem družiny a skladbou zaměstnání
- vhodným stravovacím a pitným režimem – podle věkových a individuálních potřeb žáků
- zdravým prostředím užívaných prostorů družiny – podle platných norem (vlastní vybavené prostory, odpovídající světlo, bezhlučnost, čistota, větrání, velikost sedacího a pracovního nábytku, hygienické vybavení prostor)

- ochranou žáků před úrazy
- výrazným označením všech nebezpečných předmětů a částí využívaných prostor (např. zpracování a zveřejňování provozních řádů cvičebny, jídelny), pravidelnou kontrolou prostor a zařízení z hlediska bezpečnosti
- dostupností prostředků první pomoci, kontaktů na lékaře či jiné speciální služby, praktickou dovedností vychovatelky poskytnout první pomoc

b) psychosociální rozvoj

- vytváření pohody prostředí, příznivé sociální klima – otevřenost a partnerství v komunikaci, úcta, tolerance, uznání, empatie, spolupráce a pomoc druhému, sounáležitost s oddělením školní družiny, školou
- respekt k potřebám jedince a jeho osobním problémům, činnost vycházející ze zájmů žáků a osvojování si toho, co má pro žáky praktický smysl, co vede k praktické zkušenosti, všestranný prospěch žáka je hlavním momentem v činnosti
- věková přiměřenost a motivující hodnocení – respekt k individualitě žáků, hodnocení v souladu s individuálními možnostmi a individuálním pokrokem, dostatečná zpětná vazba
- ochrana žáků před násilím, šikanou a dalšími patologickými jevy
- spoluúčast žáků na životě školy a ŠD, která přechází do modelu demokratického společenství – budování komunity na principech svobody, odpovědnosti, stability společenských pravidel, spravedlnosti a spolupráce
- včasná informovanost žáků a jejich rodičů o činnosti ŠD a jejím vnitřním řádu

Zpracováno k ŠVP platnému k 1. září 2009 a dále.